

Statsministerens kontor
Postboks 8001 Dep
0030 OSLO

2003-2267B-1BOA   2003/01022/MS/aa
BOA/kwo

01.04.2004

HØRINGSUTTALELSE TIL NOU 2003:19 MAKT OG DEMOKRATI – SLUTTRAPPORT FRA MAKT- OG DEMOKRATIUTREDNINGEN

Jeg viser til høringsbrevet fra Statsministerens kontor 1. desember 2003 vedr. NOU 2003:19 Makt og demokrati.

Utredningen utgjør Makt- og demokratiutredningens sluttrapport. Av interesse for meg er særlig rapportens kap. 6 om rettsorganenes overtagelse av politikken.

Jeg har i denne sammenheng funnet å ville minne om ombudsmannsordningen, og vil i det følgende knytte noen kommenter til denne ordningen.

Ombudsmannsordningen ble opprettet ved lov 22. juni 1962 nr. 8, blant annet for å gi borgerne et raskere, mindre omstendelig og fremfor alt billigere alternativ enn domstolsprøving av klager på den offentlige forvaltning. Ordningen ble etablert som et supplement og alternativ til domstolene. Når en sak er endelig avgjort i forvaltningen, kan parten velge om saken skal bringes inn for domstolene eller påklages til ombudsmannen. I en del saker kan parten først bringe saken inn for ombudsmannen, for så reise søksmål for domstolene. Dersom saken bringes direkte inn for domstolene, kan ombudsmannen ikke behandle saken.

Som det heter i ombudsmannsloven § 3, er ombudsmannens oppgave som Stortingets tillitsmann å søke å sikre at det i den offentlige forvaltning ikke øves urett mot den enkelte borger. Ombudsmannens arbeidsområde er hele den offentlige forvaltning (med de unntak som følger av lovens § 4). Hovedoppgaven er å behandle klager fra privatpersoner, organisasjoner m.v. Enhver som mener seg utsatt for urett fra den offentlige forvaltning kan klage til ombudsmannen. Ombudsmannen kan imidlertid også ta opp saker av eget tiltak, dvs. uten at det er innkommet noen klage.

Ombudsmannen avgjør selv om klagen gir tilstrekkelig grunn til behandling. Ombudsmannens prøving er særlig knyttet til om forvaltningens avgjørelser er i samsvar med loven. I saker der det er uenighet om faktiske forhold, som vanskelig kan avklares ved skriftlig saksbehandling, vil saken ofte være lite egnet for behandling hos ombudsmannen. I slike tilfeller vil saken være mer egnet for domstolsbehandling, gjennom muntlig bevisførsel. Det samme gjelder i saker hvor de avgjørende spørsmål beror på kompliserte faglige vurderinger. Domstolen vil her kunne innhente egne sakkyndige uttalelser. Også saker som berører flere parter med motstridende interesser, vil egne seg dårlig for ombudsmannsbehandling.

Ombudsmannsordningen kan sammenlignes med et rettshjelpstilbud i den forstand at en borger gratis kan få sin sak prøvet av ombudsmannen. Det er ikke nødvendig med advokatbistand for å klage til ombudsmannen. De fleste klager til ombudsmannen er heller ikke fremmet med bistand fra advokat.

En tese i sluttrapporten er at sosiale og kulturelle problemer i økende grad formuleres som rettskrav og at rettsorganene får økende betydning på bekostning av folkevalgt myndighet.

Det er sikkert nok at det er en stigende tendens til å rettighetsfeste borgernes krav på velferdsgoder, noe som kan stille krav til borgernes evne til å orientere seg om disse rettighetene. Det stiller også krav til forvaltningens evne til å håndheve rettighetslovgivningen i samsvar med lovgiverens hensikt. Siden en stor del av rettighetslovgivningen forvaltes av kommunene, kan det oppstå problemer som følge av at de rettighetsfestede godene ikke følges opp av tilstrekkelige ressurser.

Som et kontrollorgan med forankring i Stortinget har ombudsmannen mulighet til å undersøke i hvilken grad forvaltningen etterlever rettighetslovgivningen.

Ved lovendring 16. januar 2004 nr. 3 ble ombudsmannsloven endret slik at det nå uttrykkelig fremgår at ombudsmannen skal bidra til at menneskerettighetene respekteres. Dette tydeliggjør at ombudsmannens arbeidsområde også omfatter viktige rettigheter som lovgiver har tilkjennegett skal søkes gjennomført og respektert. Ombudsmannsordningen vil således kunne fremstå som og representere et betydningsfullt element i vernet av den enkelte borgers rettsstilling.

Arne Fliflet